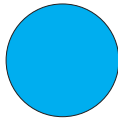

طرح‌های بیست‌گانه و الگوی حکمرانی اجتماعی

سازمان تأمین اجتماعی با اجرای ۲۰ طرح تحولی، در پی بازتعریف نقش خود به عنوان بازیگری هوشمند در حوزه رفاه اجتماعی است

آریا بهاروند

کارشناس اشتغال

تکتک
P 0 1 N T

فراخوان ایده برای طرح‌های بیست‌گانه

در دورانی که دولت‌ها و نهادهای عمومی برای بازیابی اعتماد عمومی و کارآمدسازی ساختارها به فناوری‌های نو متوسل می‌شوند، سازمان تأمین اجتماعی ایران نیز گامی متفاوت اما مهم برداشته است: فراخوانی عمومی برای مشارکت در نوآوری؛ آن‌هم نه در سطحی نمادین، بلکه در چارچوب طرحی ساختاریافته، حمایتی و ملی.

این فراخوان که در آستانه برگزاری نمایشگاه الکامپ منتشر شده، درنمایه‌ای فراتر از مشارکت در یک رویداد دارد. این برنامه، تلاشی است برای شبکه‌سازی با زیست‌بوم فناوری کشور و پاسخگویی به چالش‌های پیچیده نظام بیمه‌ای با استفاده از ظرفیت‌های بیرونی.

در قلب این حرکت، «طرح‌های بیست‌گانه تحول آفرین» سازمان تأمین اجتماعی قرار دارد؛ بسته‌ای راهبردی که از مدت‌ها پیش به‌عنوان نقشه راه اصلاح ساختاری این سازمان مطرح شده بود. حال، در سال ۱۴۰۴، این بسته به‌جای اینکه در بایگانی‌های اداری خاک بخورد، به دست طراحان، کدنویسان، تحلیلگران داده و تیم‌های استارت‌آپی سپرده شده تا برای آن راه‌حل‌هایی مبتکرانه طراحی کنند. این حرکت اگرچه ظاهراً از دل یک رویداد فناوریانه (الکامپ) برخاسته، اما بافت واقعی‌اش برنامه‌ای برای هم‌افزایی بین سازمانی پر از داده، وظیفه و مأموریت‌های گوناگون، با اکوسیستمی پویا از فعالان بخش خصوصی است.

چهار حوزه کلیدی این فراخوان -فین‌تک، اینشورتک، انفورماتیک و مدیریت اجتماعی- دقیقاً در نقاط تلاقی چالش‌های سنتی تأمین اجتماعی با ظرفیت‌های مدرن فناوری تعریف شده‌اند. از هوشمندسازی محاسبه و پرداخت حق بیمه گرفته تا تحلیل کلان‌داده‌های سلامت و بیمه بیکاری، فرصت‌های زیادی برای دگرگونی در زیرساخت‌های این سازمان وجود دارد. سازمان تأمین اجتماعی با اعلام صریح اینکه فقط طرح‌هایی پذیرفته می‌شوند که به مسایل مشخص این بسته بیست‌گانه پاسخ دهند، نشان داده به‌دنبال نوآوری بی‌هدف نیست، بلکه به‌دنبال پیوندی کاربردی میان مسأله و ایده است. تفاوت قابل توجه این طرح با بسیاری از نمونه‌های مشابه، در مدل حمایت از برگزیدگان است. به‌جای محدود شدن به اهدای جوایز نمادین با اعلام حمایت‌های صرفاً معنوی، سازمان تأمین اجتماعی سه مسیر مشخص برای پشتیبانی از ایده‌های برتر در نظر گرفته است: سرمایه‌گذاری مستقیم، مشارکت سه‌امی و تأمین منابع مالی برای ورود به بازار. این شیوه‌نامه نه تنها به نوآوران انگیزه مشارکت عملی می‌دهد، بلکه نشانه‌ای از عزم جدی سازمان برای بهره‌برداری عملیاتی از این ایده‌هاست.

فرشاد نوروزپور، مشاور مدیرعامل و مدیرکل روابط عمومی سازمان تأمین اجتماعی، این رویکرد را «بستری برای ایفای نقش توسط تیم‌های خلاق و فناوری» خوانده و تأکید کرده که مشارکت در این برنامه، فقط به زمان الکامپ محدود نخواهد ماند. این نکته حائز اهمیت است؛ زیرا بسیاری از برنامه‌های مشابه در سال‌های اخیر، پس از پایان رویدادهای ویتربینی، به سرنویشت فراموشی دچار شده‌اند.

در عین حال، این حرکت سازمانی را نمی‌توان از چالش‌های اجرایی آن جدا دانست. تأمین اجتماعی سازمانی است پر از ساختارهای دیوان‌سالارانه، با سامانه‌های متکثر و گاه متناقض در سطح کشور. هر نوآوری برای تحقق در چنین فضایی، نیازمند نه‌فقط طرح خلاقانه، که همراهی مدیریتی، آمادگی زیرساختی و اراده سیاسی است. تجربه‌های پیشین نشان داده که پیاده‌سازی راه‌حل‌های دیجیتال در سازمان‌های پرقدرت اما سنتی، معمولاً با مقاومت‌های درونی، کندی اجرا و ناهماهنگی روبه‌روست.

عمل اقدامی برای مهار نابرابری ساختاری و بازتوزیع عادلانه منابع است؛ آن‌هم بدون فشار مستقیم بر بودجه دولت.

الگوی برای اصلاحات نهادی

اگرچه ساختار تأمین اجتماعی از حیث منابع و پوشش جمعیتی با سایر نهادها متفاوت است، اما تجربه آن می‌تواند برای دیگر نهادهای عمومی نیز آموزنده باشد. نقشه راهی که بر پایه داده، فناوری، شفافیت و تعامل با مردم بنا شده، می‌تواند در شهرداری‌ها، صندوق‌های حمایتی و سازمان‌های رفاه‌محور تکرار شود؛ البته اگر اراده و ثبات مدیریتی فراهم باشد. تحول نهادهای عمومی، بیش از هر چیز به «امکان‌پذیری سیاسی» و «تاب‌آوری در برابر مقاومت ساختاری» نیاز دارد. سازمان تأمین اجتماعی با بسته بیست‌گانه‌اش، نخستین گام‌ها را برداشته و خود را در معرض آزمونی ملی قرار داده است. اما موفقیت نهایی آن، نه فقط در اتوماسیون خدمات یا اصلاح ترانزنامه‌ها، بلکه در توانایی‌اش برای ترسیم الگوی فراگیر از حکمرانی اجتماعی خواهد بود؛ الگویی که اگر به ثبات برسد، می‌تواند نشان دهد در ایران امروز نیز اصلاح نهادی ممکن است.

سرمایه‌گذاری‌ها نیز تلاش دارد تا منابع موجود، کاراتر و هدمندتر مصرف شوند. در شرایطی که بسیاری از صندوق‌های بازنشستگی کشور به بودجه عمومی وابسته‌اند، هر گامی برای خوداتکایی مالی سازمان تأمین اجتماعی می‌تواند بار بزرگی از دوش دولت بردارد و در عین حال اعتماد ذی‌نفعان را نیز تقویت کند.

پوشش همگانی: نه فقط شعار

بعد سوم این تحول، به گسترش پوشش بیمه‌ای و رفع شکاف‌های اجتماعی بازمی‌گردد. امروز حدود ۲۰ درصد شاغلان کشور، از جمله کارگران غیررسمی، زنان خانه‌دار و فعالان مشاغل خانگی، از چتر بیمه‌ای بی‌بهره‌اند. این در حالی است که طرح‌هایی مانند «گسترش بیمه زنان خانه‌دار»، «پایش بیمه‌نشدگان شاغل» و «بازگشت بیمه‌شدگان انقطاع یافته»، به دنبال کاهش این فاصله‌اند. اهمیت این طرح‌ها صرفاً اجتماعی نیست. افزایش تعداد بیمه‌شدگان، به معنای ورودی منابع جدید به صندوق‌ها و در نتیجه کمک به پایداری مالی بلندمدت است. از سوی دیگر، بیمه کردن گروه‌های پرریسک و کم‌برخوردار، در

و هزینه‌های اجرایی، موجب ارتقای شفافیت و افزایش رضایت‌مندی شده است.

از سوی دیگر، ابزارهایی مانند «سامانه سوت‌زنی» و «رصد هوشمند فساد» نشان از رویکردی جدی به حکمرانی شفاف دارند. در شرایطی که بعضاً فساد اداری در نهادهای عمومی یکی از منابع بی‌اعتمادی بوده، این اقدام‌ها می‌توانند بازسازی سرمایه اجتماعی را تسهیل کنند. البته به شرط آن‌که صرفاً نمادین نمانند و گزارش‌های مردمی به کنش مؤثر منجر شوند.

ثبات مالی: بنیان اعتماد عمومی

یکی از پاشنه‌های آشیل تأمین اجتماعی در دهه‌های گذشته، بحران ناپایداری منابع بوده است. افزایش جمعیت بازنشستگان، بحران‌های اقتصادی دهه ۱۳۹۰ و ضعف در سرمایه‌گذاری در برخی سال‌ها، منجر به کسری‌های فراینده شده است. در همین راستا، طرح‌هایی مانند «مدیریت مصارف درمانی»، «پایش مستمر صندوق‌ها» و «اصلاح ساختار بدنه‌های بین‌نسلی» گام‌هایی برای مهار این بحران هستند. ایجاد «مدل پایشگری نقدینگی» و تمرکز بر «بهبودسازی

سازمان تأمین اجتماعی، بزرگ‌ترین نهاد بیمه‌گر کشور، با طرحی بیست‌گانه پا به مسیر اصلاحاتی نهاده که اگر به سرانجام رسد، می‌تواند نقطه عطفی در حکمرانی اجتماعی ایران باشد. در حالی که این سازمان به بیش از ۵۲ میلیون نفر خدمات ارائه می‌دهد، اما سال‌ها گرفتار بوروکراسی سنتگین، ناپایداری مالی و فرسودگی ساختارها بوده است. بسته‌ی بیست‌گانه تحولی تلاش دارد با سه محور فناوری، مالی و پوشش بیمه‌ای، این نهاد ۸۰ ساله را از یک مجموعه منفعل به نهادی هوشمند، شفاف و پاسخگو بدل سازد.

خدمات دیجیتال: نه فقط برای صرفه‌جویی

در قلب این تحول، دیجیتالی‌سازی قرار دارد؛ نه صرفاً به‌عنوان ابزاری برای کاهش هزینه، بلکه به‌منایه‌ای ابزاری برای بازتعریف رابطه میان دولت و مردم. «پنجره خدمات هوشمند»، «کارپوشه الکترونیک بیمه‌شدگان» و «پرونده الکترونیک درمان» نیز از جمله طرح‌هایی هستند که بیش از ۷۰ درصد خدمات سازمان را به‌صورت غیر حضوری تبدیل کرده‌اند. این تحول، علاوه بر کاهش مراجعات فیزیکی

یکصدوسیزدهمین کنفرانس بین‌المللی کار ژنو برگزار شد

تأکید بر کاهش خطرات زیستی، گسترش بیمه مشاغل پلتفرمی و رسمی‌سازی اشتغال غیررسمی محورهای اصلی بیانیه‌های هیأت ایرانی بود

یکصدوسیزدهمین کنفرانس بین‌المللی کار (ILC 2025) سازمان بین‌المللی کار (ILO) از ۱۲ خرداد ۱۴۰۴ (۲ ژوئن ۲۰۲۵) در ژنو آغاز شد و نمایندگان ۱۸۷ کشور جهان، از جمله ایران را گرد هم آورد. این اجلاس به موضوعات کلیدی مانند حفاظت در برابر خطرات زیستی، تنظیم مشاغل پلتفرمی، انتقال کارگران غیررسمی به اقتصاد رسمی و تقویت ایمنی شغلی می‌پردازد. حضور فعال ایران نشان‌دهنده تعهد کشورمان به همسویی با استانداردهای جهانی کار به‌رغم چالش‌های اقتصادی و تأکید بر چارچوب‌های فراگیر و عملی است. این کنفرانس تا ۲۳ خرداد ادامه دارد و نویدبخش گفت‌وگوهای عمیق برای ایجاد نظام‌های کاری عادلانه و پایدار در جهان است.

گردهمایی جهانی رهبران کار

دستور کار امسال کنفرانس ILC 2025 شامل موضوعاتی مانند حفاظت از کارگران در برابر خطرات زیستی، تنظیم اشتغال در اقتصاد پلتفرمی، انتقال کارگران غیررسمی به اقتصاد رسمی، همکاری سه‌جانبه برای اجلاس جهانی توسعه اجتماعی ۲۰۲۵ و تأیید اصلاحات مقاله‌نامه کار دریایی ۲۰۰۶ است. هیأت ایران متشکل از نمایندگان دولت، کارفرمایان و کارگران، با ارائه بیانیه‌هایی، نقش فعالی ایفا کرده و تلاش‌های ملی برای همسویی با استانداردهای ILO را برجسته کرده است. ساختار کنفرانس با مجمع عمومی و کمیته‌های تخصصی، امکان بحث‌های جامع را فراهم می‌کند و نتایج آن احتمالاً سیاست‌های کاری جهانی را برای سال‌های آینده شکل خواهد داد.

حفاظت از سلامت کارگران

یکی از محورهای اصلی ILC 2025 تدوین استانداردهای بین‌المللی برای محافظت از کارگران در برابر خطرات زیستی در محیط کار است. در بیانیه ارائه‌شده توسط سودابه سلیمانی، رئیس گروه آزمایشگاه‌های حفاظت فنی و بهداشت کار بر حمایت قاطع کشورمان از این استانداردها تأکید کرد. سلیمانی اظهار داشت: «ما بر این باوریم که نجات یک زندگی، مانند نجات کل بشریت است.» این بیانیه تعهد ایران به کاهش حوادث و بیماری‌های شغلی از طریق پروتکل‌های ایمنی را نشان می‌دهد.

هیأت ایرانی خواستار تدوین مقاله‌نامه‌ای شفاف و قابل اجرا برای خطرات زیستی شد و بر لزوم توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر مانند کارگران بخش درمان و اقتصاد غیررسمی تأکید کرد. از سوی دیگر در این بیانیه، بنگاه‌های کوچک و متوسط که بسیاری از کارگران کلیدی در آن‌ها فعالیت می‌کنند، به‌عنوان حوزه‌های حیاتی برای مداخله معرفی شد. در ادامه، ایران خواستار استانداردهای جامع، شفاف و عملی شد که با چارچوب‌های علمی جهانی نیز هم‌راستا باشد.

این تلاش منعکس‌کننده نگرانی جهانی درباره افزایش خطرات سلامت در محیط کار، به‌ویژه پس از همه‌گیری است. مقاله‌نامه پیشنهادی به دنبال یکپارچه‌سازی پروتکل‌های موجود و ارائه چارچوبی منسجم برای دولت‌ها و کارفرمایان است. تأکید ایران بر فراگیری و حمایت از کارگران غیررسمی با مأموریت ILO برای حمایت از همه کارگران همخوانی دارد.

تنظیم اقتصاد پلتفرمی

رشد پلتفرم‌های دیجیتال، بازار کار را متحول و فرصت‌ها و چالش‌هایی مانند ناآمنی شغلی و فقدان حمایت‌های اجتماعی ایجاد کرده است. بیانیه ایران در کمیته استانداردسازی اشتغال پلتفرمی، ارائه‌شده توسط احسان الله هاشمی‌نژاد، معاون اداره کل روابط کار وزارت کار، به تلاش‌های ملی برای تنظیم این مشاغل اشاره کرد. هاشمی‌نژاد گفت: «تغییرات ساختاری در بازار کار ایران نیازمند مقررات جدیدی برای تضمین کار شایسته است.»

در ایران، مشاغل پلتفرمی مانند تاکسی‌های اینترنتی و خدمات تحویل، اغلب خارج از چارچوب‌های رسمی هستند. برنامه هفتم توسعه کشور مقرراتی برای گسترش بیمه اجتماعی به این کارگران، به‌ویژه رانندگان تاکسی اینترنتی، وضع کرده است.

این سیاست به پلتفرم‌ها اجازه می‌دهد بخشی از حق بیمه کارگران را پرداخت کنند که بار مالی کارگران را کاهش می‌دهد. این مدل می‌تواند الگویی برای سایر کشورها باشد که با رشد اقتصاد گیگ دست‌وپنجه نرم می‌کنند. رویکرد ایران با تمرکز ILC 2025 بر «کار شایسته در اقتصاد پلتفرمی» هم‌راستاست و به دنبال استانداردسازی حمایت‌ها از کارگران گیگ در سطح جهانی است.

موضوع کارگران غیررسمی

بخش قابل توجهی از دستور کار ILC 2025 به انتقال کارگران غیررسمی به اقتصاد رسمی اختصاص دارد؛ چالشی که میلیون‌ها نفر را در جهان تحت تأثیر قرار داده است. بیانیه ایران بر مقیاس بزرگ بخش غیررسمی در این کشور تأکید دارد، جایی که کارگران اغلب از حمایت‌های قانونی، بیمه یا درآمد پایدار محرومند. بحث عمومی کنفرانس درباره رویکردهای نوآورانه برای رسمی‌سازی نیز کار شایسته را به‌عنوان مسیری به سوی عدالت اجتماعی برجسته می‌کند.

هیأت ایرانی خاطرنشان ساخت کرد که اشتغال غیررسمی درآمدهای مالیاتی دولت را کاهش می‌دهد و رقابت ناعادلانه‌ای با کسب‌وکارهای رسمی ایجاد می‌کند. ایران با گسترش پوشش بیمه و حمایت‌های قانونی، به دنبال ادغام این کارگران در اقتصاد رسمی است. این هدف با مأموریت ILO برای ترویج نظام‌های کاری پایدار و عادلانه همخوانی دارد. تأکید کنفرانس بر همکاری سه‌جانبه بر لزوم سیاست‌های فراگیری که واقعیت‌های محلی را در نظر می‌گیرند، تأکید دارد.

فرهنگ ایمنی در صنایع پرخطر

بیانیه ایران در کمیته بررسی عمومی درباره حفاظت جامع از آسیب‌های شغلی، بر تعهد ملی به ترویج فرهنگ ایمنی در صنایع پرخطر مانند ساخت‌وساز و نفت و گاز تأکید کرد. هیأت ایرانی به نقش مهم سازمان تأمین اجتماعی در ارائه خدمات پزشکی، توانبخشی و جبران خسارت برای آسیب‌های شغلی اشاره کرد. به‌رغم فشار تحریم‌های اقتصادی، ایران در چارچوب‌های ایمنی و بهداشت شغلی (OSH) از جمله برنامه‌های آموزشی و بازرسی‌های محل کار، سرمایه‌گذاری کرده است. این بیانیه همچنین به خطرات خاص جنسیتی، به‌ویژه برای زنان در بخش‌های درمان و آموزش اشاره کرد و خواستار حمایت‌های هدفمند شد. درخواست ایران برای همکاری فنی با ILO نشان‌دهنده رویکردی عمل‌گرایانه برای تقویت سیاست‌های داخلی است. این موضوع با تأکید ILO بر پیشگیری به‌عنوان رکن اصلی حفاظت از آسیب‌های شغلی هم‌راستاست.

ساخت آینده‌ای پایدار

مباحث ILC 2025 درباره همکاری سه‌جانبه برای اجلاس جهانی توسعه اجتماعی ۲۰۲۵ بر اهمیت همکاری بین‌المللی تأکید دارد. هیأت ایران تعهد خود به عدالت اجتماعی را تأیید کرد و خواستار رویکردهای فراگیری شد که به حاکمیت ملی احترام می‌گذارند. نتایج کنفرانس، از جمله مقاله‌نامه پیشنهادی خطرات زیستی و استانداردهای اقتصاد پلتفرمی، می‌تواند الگویی برای سیاست‌های کاری جهانی باشد. مشارکت ایران نشان‌دهنده تلاش کشورها برای تعادل بین چالش‌های داخلی و تعهدات جهانی است. با وجود موانع اقتصادی، موضع فعال ایران در ارائه پیشنهادها دقیق و همسویی با اصول ILO، نشان‌دهنده تعهد به پیشبرد کار شایسته است. تمرکز کنفرانس بر استانداردهای عملی و قابل اجرا تضمین می‌کند که گفت‌وگوها به بهبودهای ملموس برای کارگران در سراسر جهان منجر شود.